

Synpunkter från MAIS - Musikarrangörer i Samverkan – till kulturutredningen om arrangörsskap och arrangörsstöd.

FÖRBÄTTRADE ANALYS- OCH BESLUTSUNDERLAG

Enligt direktiven skall kommittén se över kulturpolitiken, dess inriktning och arbetsformer och lämna förslag om de förändringar som följer av kommitténs överväganden varvid kommittén även får lämna författningsförslag.

Att kulturpolitik inte är synonymt med kulturliv är förmodligen överflödigt att påpeka. En översyn av nuvarande kulturpolitik, evaluering av dess effekter och effektivitet samt de förändringsbehov som otvivelaktigt föreligger borde rimligtvis utgå från, eller i alla fall, inkludera någon form av verifierbara verklighetsbilder av kulturlivet om inte mer eller mindre grundade ideologiska resonemang skall vara allenarådande.

Det svenska musiklivet går i likhet med det mesta att mäta och beskriva i siffror även om också andra perspektiv av värderande karaktär naturligtvis måste beaktas. Problemet är att varken relevanta eller trovärdiga siffermaterial är lätta att återfinna.

Kulturbarometern som Statistiska Centralbyrån (SCB) producerar på uppdrag av Kulturrådet – den senast tillgängliga avser 2002¹ - redovisar olika delar av befolkningens kulturvanor i Sverige. Även i SCB:s regelbundna så kallade ULF-undersökningar om levnadsförhållandena i Sverige finns uppgifter om nöjes- och kulturaktiviteter i befolkningen. Av Kulturbarometern och ULF-material kan vissa slutsatser dras avseende kulturvanorna demografiskt, socialt och geografiskt. Sambandet mellan befolkningens kulturvanor i stort och den förda kulturpolitikens fördelningspolitiska aspekter är dock inte självklart. Ytterligare en källa till information är den så kallade Eurobarometern.

Mätningar och beskrivningar av kulturkonsumtion ger dock inte i sig vägledning om den förda kulturpolitikens effekter och effektivitet.

Instruktionen för Statens kulturråd² anger att Statens kulturråd har till uppgift att följa utvecklingen inom kulturområdet och ge ett samlat underlag för den statliga kulturpolitiken samt bistå regeringen vid genomförandet av denna. Statens kulturråd skall vidare bli svara för uppföljning och utvärdering av de statliga insatserna.

Officiell statistik skall³ finnas för allmän information, utredningsverksamhet och forskning. Den ska vara objektiv och allmänt tillgänglig. När den publiceras ska den vara försedd med beteckningen Sveriges officiella statistik eller den särskilda symbol som framtagits för detta ändamål. I rapportserien "Kulturen i siffror" från Statens Kulturråd är vissa rapporter försedda med sådan beteckning eller symbol, andra inte. Beteckningen saknas genomgående på de senaste årens rapporter avseende länsmusikorganisationerna, regionala och lokala orkesterinstitutioner samt fria grupper som erhållit statligt bidrag, ex vis rapporterna 2004:5 "Musik 2003" och 2007:1 "Musik 2004 - 2005". En förklaring till detta är enligt Statens kulturråd att "teater-, dans- och musikstatistiken ingår inte i den officiella statistiken, utan bygger på bidragsredovisningar från Kulturrådets bidragsmottagare det aktuella året. Det innebär bl a att grupper utan bidrag från rådet inte ingår i statistiken."⁴

Att det svenska musikliv som bedrivs utan statligt stöd inte ingår i rapportmaterial som ex

¹ Kulturen i siffror 2003:1 "Kulturbarometern"

² Förordning 2007:1186

³ Lag (2001:99) om den officiella statistiken

⁴ Kulturrådets skriftserie 2007:8 "Kulturliv och skola, sid 12

vis "Kulturen i siffror" ger naturligtvis inte det samlade beslutsunderlag för kulturpolitik som förordningen (2007:1186) ålägger Statens Kulturråd att leverera. Statens kulturråd uppger dock på sin hemsida att "under 2005 har ett arbete inletts med syfte att förbättra kvalitén på statistiken, både vad gäller teckning, relevans, aktualitet och kvalitet på uppgifterna". Uppenbarligen har detta arbete tre år senare inte lett fram till några synbara resultat. I sammanhanget kan följande noteras att Kulturrådet redan 1972⁵ konstaterade att "Grundläggande statistiska data om kulturverksamheten saknas i stor utsträckning" samt att "kommer det i framtiden att behövas ett mer systematiskt kulturstatistiskt arbete".

Problemen med Statens kulturråds rapporter om det svenska musiklivet inskränker sig dock inte bara till att uppgifter om det icke statligt bidragsfinansierade delen av musiklivet saknas. Kulturrådet konstaterar självt att ex vis i vissa län är den regionala musikverksamheten integrerad med orkesterverksamhet och att respektive verksamhet då är svår att skilja ut och att dubbelredovisning därmed förekommer. Rapporten 2007:1 "Musik 2004 - 2005" anger i tabellfotnoter att konsert- och publiksiffror för vissa länsmusikorganisationer och orkesterinstitutioner redovisas i sin helhet både i tabellerna avseende länsmusikorganisationer och i tabellerna avseende orkesterinstitutioner. I texten anges vidare att andra oklarheter råder om underlaget samt att några institutioner verkar både som länsmusikorganisation och regionala/lokala musikteaterinstitution varvid delar av det statistiska underlaget inte kunnat särskiljas.

För utomstående förefaller det något märkligt att krav på korrekt redovisning inte drivs konsekvent mot vad som trots allt är ett numerärt mycket begränsat antal mottagare av statligt stöd, därtill mottagare som i andra sammanhang anges som kompetenta vilket torde innefatta i alla fall rudimentära administrativa förmågor.

Än märkligare förefaller detta vara mot bakgrund av att de, av styrelsen för Statens kulturråd 2001-06-01, beslutade riktlinjerna för statligt verksamhetsbidrag till länsmusikverksamhet tydligt anger som villkor att "Länsmusikverksamhet skall särredovisas från övriga uppdrag, t ex. orkesterverksamhet eller musikteaterverksamhet som institutionen kan ha". Med viss förvåning tvingas man sålunda konstatera att Statens kulturråd 2007 tvingas publicera statistik avseende orkester- och länsmusikverksamheterna 2005 av vilken, trots tydligt angivna villkor för verksamhetsbidragen, inte de olika verksamheterna kan särskiljas. Tidsbrist torde inte vara en godtagbar förklaring eftersom materialet bearbetats under lång tid. Varför Statens kulturråd sålunda accepterar att vissa länsmusikorganisationer ignorerar gällande bidragsvillkor och varför sådan obstruktion inte leder till sanktioner vid förnyad bidragsgivning - något som ju är vanligt förekommande i andra sammanhang vad gäller statlig bidragsgivning, inte minst gentemot enskilda medborgare - förefaller vara motiverade frågor.

Också Statens kulturråds tolkning av materialet kan diskuteras. Trots de brister som rådet själv konstaterar så adderas underlag från sådana data. Detta leder ex vis i rapporten 2007:1 "Musik 2004 - 2005" leder fram till påståendet att "av sammanställningen framgår att år 2005 genomförde länsmusikorganisationerna, orkesterinstitutionerna och de fria musikgrupperna som ingår i underlaget totalt 19 200 konserter, vilket är en ökning på 11 procent jämfört med året innan." Av underlagen för de, för att vara exakt, 19 221 konserter som redovisas i olika tabeller är ett mycket stort antal dubbelredovisade. Därtill kommer ex vis 602 konserter redovisade av fria musikgrupper som genomförda genom länsmusiken vilka därmed också dubbelredovisas. Mot bakgrund av de många felkällorna i underlagen så är det uppenbart att en korrekt siffra inte kan lämnas samt att denna kraftigt understiger de i rapporten angivna 19 200 konserterna.

Tillgänglig statistik från Statens kulturråd avseende det statsbidragsstödda musiklivet erbjuder därmed inte bara en jämförelse mellan sk skenfrukter som äpplen och päron utan snarare en oöverskådlig flora av jämförelser av innehållet i en godtyckligt sammansatt fruktskål. Att urvalet av frukter inte är komplett enär ett antal synnerligen väsentliga produkter, i första hand det musikliv som inte åtnjuter statligt stöd, utelämnats ur presentationen ökar inte vare sig trovärdighet eller användbarhet. Denna reduceras därtill

⁵ SOU 1972:66 Ny kulturpolitik, sid 25

ytterligare genom att vissa av frukterna i skålen, som en konsekvens av de uppenbara obstruktionerna från vissa länsmusikorganisationer vad gäller särskiljande mellan orkester- respektive länsmusikverksamhet, snarast är att betrakta som teaterrekvisita än botaniska produkter.

Att statistik över det svenska musiklivet och beslutsunderlag för kulturpolitik i detta avseende enbart baseras på redovisningar från Kulturrådets bidragsmottagare är dock inte bara problematisk mot bakgrund av att det icke bidragsfinansierade musiklivet exkluderas. Det går inte att bortse från att bidragsmottagarnas redovisning också utgör underlag för framtida bidragstilldelning varför motivation att redovisa maximal verksamhetsvolym torde vara betydande. Det finns dock i andra sammanhang siffermaterial där detta incitament saknas. Svenska Tonsättares Internationella Musikbyrå (STIM) inhämtar nämligen, med särskilt lagstöd⁶, uppgifter om konserter och andra musikarrangemang.

Genom att upphovsmännen, och i förekommande fall musikförlagen, upplåtit sina ekonomiska rättigheter till STIM för förvaltning erfordras en s k musiklicens från organisationen för arrangerande av offentliga framföranden av musik. För närvarande saknar dock även STIM en detaljerad statistik över samtliga musikarrangemang. Olagligt framförande av skyddad musik, d v s utan att införskaffa en musiklicens från STIM, är i sammanhanget ett relativt obetydligt problem. Likaså det faktum att framförande av ej upphovsrättskyddad musik inte registreras. STIM har dock tecknat ett antal övergripande ersättningsavtal varvid de enskilda arrangemang som omfattas av avtalen inte alltid registreras och i vissa fall enbart avräknas med längre tidsintervaller. Sålunda erlägger Sveriges kommuner avtalsersättningar för arrangemang inom omsorg, skola och olika kommunala verksamheter som fritidsgårdar, bibliotek m m varvid avstämning enbart sker med femårsintervaller. En begränsning är dock att dessa avtal endast omfattar arrangemang med färre än 300 åhörare. Liknade avtal finns vidare ex vis med landstingen, pensionärsorganisationer, Sveriges Hembygdsförbund, Svenska Kyrkan för lunchkonserter och arrangemang på församlingshem o likn, frikyrkoförbund m fl. Även MAIS-förbund, som Riksföreningen för Folkmusik och Dans och Sveriges Körförbund har arrangemang som omfattas av olika generella avtalsersättningar. Ett relativt stort antal arrangemang saknas därmed f n i STIM:s löpande redovisningssystem, något som dock kan komma att justeras i samband med planerad uppdatering av systemen och genom revidering av avtalen.

Enligt Roger Lindström, ansvarig för redovisning av konsert & bakgrundsmusik på STIM, uppskattar man att det år 2006 genomfördes mellan 500 000 och 1 000 000 olika former av musikarrangemang i Sverige. Av dessa är 80 166 identifierade med ett artist- eller programnamn, vilket därmed kan förmodas i grova drag omfatta konsertverksamhet med professionella musikutövare. Dessa 80 166 konsertprogram är kategoriserade på genreområde. Enligt STIM är denna kategorisering relativt grov men en mer definierad kategorisering är under bearbetning. Med reservation för ovan sagda fördelar sig konsertprogrammen i STIM:s redovisning på olika genrer enligt följande;

Dansband	13%
Jazz/Folkmusik/Visor	15%
Kör	5%
Blåsorkester	6%
Pop/Rock	28%
Konstmusik	5%
Revy/teater	1%
Underhållning	28%

Varken statistik från Statens kulturråd eller aktuella uppgifter från STIM är uppenbarligen heltäckande eller i alla delar tillförlitliga. De är dock inte helt motstridiga vilket möjligen kan illustreras genom en granskning av en enskild genrefördelning. Orkesterinstitutionerna, vars konsertverksamhet mestadels torde falla inom det genreområde STIM benämner konstmusik, redovisar enligt rapporten 2007:1 "Musik 2004 - 2005" totalt 2 056 konserter varav 1 224 (60 %) anges vara offentliga konserter. Enär resterande 832 konserter

⁶ Upphovsrättslagen 1960:729

redovisade av orkesterinstitutionerna uppges vara skolkonserter torde dessa ingå i STIM:s övergripande avtal med kommuner och landsting varför de inte ingår i de 80 166 konsertprogram STIM redovisar enligt ovan. STIM:s redovisning av att 5 % av konsertarrangemangen avser konstmusik motsvarar 4 008 konserter varvid merparten av orkesterinstitutionernas 1 224 konserter torde ingå. I resterande 2 784 konsertprogram kategoriserade som konstmusik ingår vidare förmodligen de 1 086 konserter som MAIS-medlemmen Kammarmusikförbundet RSK uppger att de och de till RSK anslutna lokala föreningarna arrangerade. MAIS-medlemmen Sveriges Orkesterförbund SOF uppger att organisationens medlemmar motsvarande period genomförde totalt 2 690 konserter varav 956 STIM-rapporterats – resterande utgörs i första hand av konserter arrangerade av annan part - varvid symfoniorkestrar medverkade vid knappt 400, blåsorkestrar vid knappt 600 konserter samt storband vid drygt ett femtiotal tillfällen. Eftersom blåsorkester i STIM:s material utgör en egen genre och storband troligen ingår i kategorin Jazz/Folkmusik/Visor kan dessa arrangemang borträknas i detta sammanhang. Dock kan enligt ovanstående följande postuleras, med bl a reservation för att skillnader i registrering av skyddad respektive oskyddad musik kan påverka underlaget, avseende vilka arrangörer som svarar för konsertverksamhet inom genren konstmusik;

Antal konstmusikarrangemang enligt STIM	4 008	
Arrangerade av orkesterinstitutionerna	1 224	31%
Arrangerade av RSK	1 086	27%
Arrangerade av SOF	400	10%
Arrangerade av RANK	280	7%
Arrangerade av övriga	1 298	32%

Enligt denna uppställning svarar följaktligen MAIS-förbunden för 44 % av de offentliga konsertarrangemangen på genreområdet, orkesterinstitutionerna för 31 % samt övriga arrangörer 25 %.

I brist på kunskap om faktiska förhållanden tenderar som sagt allmänt hållna, och mer eller mindre ogrundade, åsikter att florera. Även om ideologiska utgångspunkter och perspektiv har betydande vikt i alla politiska diskussioner, inklusive kulturpolitiska, så torde vederhäftiga sakuppgifter också ha betydelse, därtill ett visst samband med utformningen av sådana ideologiska ställningstaganden. Avsaknaden av statistiska grunduppgifter är därmed inte bara ett problem för nuvarande utredning utan också för efterföljande analys och framtida utredningsarbeten och analyser.

Statens kulturråd bör därmed utveckla erforderlig kompetens och uttryckligt åläggas att leva upp till sina åtaganden enligt förordning 2007:1186 och 2001:100. Statens kulturråd bör vidare uppmanas att överväga ett samarbete med STIM för att på lämpligast sätt inkludera det svenska musikkivet utanför statlig finansiering i underlag för framtida kulturpolitik.

STIM å sin sida har uppenbarligen redan aviserat att man är beredd att utveckla sina databaserade redovisningssystem m m så att registrering av olika uppgiftskategorier av betydelse för användbar statistik möjliggörs inklusive möjlighet för löpande arrangörsredovisning on-line, vilket skulle möjliggöra avsevärt snabbare framtagning av underlag. Eftersom STIM knappast kan avkrävas vare sig systemanpassning eller siffermaterial med stöd befintligt lagstiftning bör förmodligen Statens Kulturråd söka någon form av avtalsbaserad form av samarbete.

Även den inom MAIS tillsatta statistikgruppen är en resurs som bör nyttjas i sammanhanget. Ett antal gemensamma definitioner och tydliga kategoriseringar måste utvecklas om statistik och underlag skall resultera i användbara verklighetsbilder.

Nuvarande ansökningshandlingar från Statens kulturråd för länsmusikorganisationer samt regionala och lokala orkesterinstitutioner kräver redovisning av genomförda och planerade "produktioner" samt genomförda och planerade "konserter i egen regi". Vad som exakt avses med respektive begrepp framgår inte tydligt. I nuvarande

återrapporteringshandlingar återfinns nämligen inte begreppet "produktioner", däremot en indelning i "Konserter med tillsvidare anställda musiker, "Konserter med tillsvidare anställda musiker i samarbete med gästande ensemble och/eller frilansmusiker" samt "Konserter med enbart frilansmusiker och/eller gästande ensemble". I rapporterna Kulturen i siffror avseende musikverksamheten olika år framgår inte heller vilket material som redovisas eftersom tabellrubrikerna här är "Konserter", "Offentliga konserter", "Skolkonserter", "Konserter inom vård, äldreomsorg och övriga konserter" respektive "Skolkonserter för barn" samt "Skolkonserter för ungdomar". Ett rimligt antagande är dock att det som redovisas i rapportserien är samtliga konserter och att det som i ansökningshandlingarna kallas Produktion motsvaras av vad som i återrapporteringshandlingarna inte markeras som "i egen regi". Därmed förefaller det också rimligt att konserter redovisade av regionala orkesterinstitutioner som "ej i egen regi" samtidigt kan redovisas av länsmusikorganisation som "Konserter med enbart frilansmusiker och/eller gästande ensemble". Den nuvarande dubbelredovisningen av konserter, publik m m torde därmed kunna elimineras, förutsatt naturligtvis att Statens kulturråd inför berättigade sanktioner mot de länsmusikorganisationer och orkesterinstitutioner som inte följer bidragsvillkor och angivna återrapporteringskrav.

I Statens kulturråds nuvarande återrapporteringsblanketter kategoriseras följande musikgenrer; Konstmusik, Nutida musik, Folk/Världsmusik, Jazz, Rock/Pop, Visor/Sånger samt Övrigt. Som framgår ovan använder STIM idag snarlika men inte identiska kategorier, nämligen; Dansband, Jazz/Folkmusik/Visor, Kör, Blåsorkester, Pop/Rock, Konstmusik, Revy/teater samt Underhållning. Det förefaller angeläget att inte bara införa jämförbara – i realiteten identiska - kategorier utan också att dessa kategorier rimligt överensstämmer med allmänt accepterade begrepp och definitioner. Vad gäller det sistnämnda är det förmodligen också angeläget att antalet kategorier hålls på en rimlig nivå. Den danska indelningen i rytmisk respektive klassisk musik är dock möjligen grov.

KULTUR

Statens kulturråd konstaterade 2002⁷ att kulturen har en självskriven plats i välfärdspolitiken. Rapporten syftar bl a på att § 2 i regeringsformen (1974:152) säger att "... den kulturella välfärden skall vara ett grundläggande mål för den offentliga verksamheten".

Vad som avses med, eller snarare omfattas av, begreppet kultur debatteras återkommande. I dessa diskussioner återkommer ofta ex vis det inom humaniora och samhällsvetenskap förekommande *antropologiska* kulturbegreppet, i t ex kulturhistoria, (kultur)antropologi, kulturstudier. Här används termen i en holistisk betydelse. Kultur är lika med all *mänsklig odling* alltifrån jordbruk till artificiell intelligens och definieras som motsatsen till natur.

Etnologins och antropologins helhetssyn på människan placerar in konstnärliga yttringar i en totalitet av mänskliga handlingar. Vi talar om att konst finns i en *kontext* eller ett sammanhang, och diskussionen handlar om hur kontexten och konsten påverkar varandra.

Modern musikantropologi, representerad av pionjären Allan Merriam och andra, ger oss ett nytt synsätt på musikens samhällsroll. En sång använd i riter kunde ha som funktion att symboliskt hålla samman en befolkningsgrupp. Forskaren fick till uppgift att tolka musikens *funktion*. En viktig källa var det studerade folkets beskrivning av hur de *använder* musiken.

I senare kulturpolitik har "det breda kulturbegreppet" hyllats som en positiv utveckling av det snäva estetiska kulturbegreppet. I dokument som utarbetats av UNESCO:s Arbetsgrupp för kultur och utveckling har man velat se på människans olika livsområden som lika värda (UNESCO 1996; Europarådet 1997). Olika människor och folk med sina respektive olika kulturella yttringar betraktas också som lika värda. Det breda kulturbegreppet har därmed kommit att stå för en demokratisk syn på människan.

Att i den kulturpolitiska retoriken bredda kulturbegreppet innebär dock vissa problem

⁷ "Den kulturella välfärden - Elitens privilegium eller möjlighet för alla?", en rapport om det svenska folkets kulturvanor åren 1976-1999

eftersom vi lägger nya innebörder i ett ursprungligen värderande begrepp. Är fotboll eller trädgårdsskötsel kultur? För att klara oss ur dilemmat måste vi därför använda det smala och det breda begreppet var för sig.

PROFESSIONELL KVALITET

Att avgränsa kulturpolitik till ett mer tydligt estetisk område är dock inte den enda gränsdragning som bör diskuteras. Gränssnittet mellan amatörverksamhet respektive professionellt yrkesutövande måste också debatteras och om möjligt definieras. Även detta var redan 1972⁸ föremål för visst tankearbete varvid konstaterades att "det är ofrånkomligt att det i fortsättningen görs en klarare gränsdragning mellan de yrkesmässigt och icke yrkesmässigt arbetande grupperna". Vidare konstaterade man att det finns "fria grupper som genom sitt yrkeskunnande kan jämföras med den yrkesmässiga verksamheten inom institutionerna" samt att "de bedriver verksamhet som är av mer allmänt intresse, innebär konstnärlig förnyelse eller på annat sätt är värdefull för samhället" och att de också skall "få arbeta under liknande ekonomiska villkor som institutionerna".

Nuvarande bidrag till arrangerande musikföreningar anges sålunda av Statens kulturråd avse "verksamhet som genomförs med professionella frilansmusiker".

På motsvarande sätt anger Statens kulturråd att nuvarande bidrag till fria musikgrupper avser "fria musikgrupper som bedriver verksamhet i yrkesmässiga former" samt att man vid fördelningen framför allt bedömer "gruppernas konstnärliga kvalitet".

I andra sammanhang görs dock inte samma åtskillnad mellan amatörverksamhet respektive professionellt yrkesutövande.

I rapportserien *Kulturen i siffror* rapporteras även studieförbundens bidrag och verksamhet. I rapporten 2007:4 "Studieförbunden 2006", inom parentes försedd med ovan nämnda beteckning Sveriges officiella statistik, redovisas bl a att studieförbunden år 2006 erhöll statligt bidrag med 1 366 000 000 kronor, d v s ungefär 66 % av 2 055 000 000 kronor vilket anges som det totala samhällsstödet till studieförbunden. För dessa drygt två miljarder kronor i samhällsstöd jämte deltagaravgifter samt övriga intäkter producerade studieförbundet samma år 642 948 aktiviteter varav ca 40 %, närmare bestämt 256 677 utgjorde s k kulturprogram.

Enligt rapporten är kulturprogram "en verksamhet eller produktion som framförs eller redovisas inför publik. Vid varje kulturprogram deltar en företrädare från studieförbundet som ansvarar för programmets genomförande och rapportering. Kulturprogrammen kan, till skillnad mot studiecirkel och annan gruppverksamhet, samarrangeras med andra institutioner såsom bibliotek, teatrar eller museer." Enligt tabell 10 i rapporten utgjorde 83 408 av dessa kulturprogram "sång/musik". Enligt tabell 11 medverkade "musiker/sångare" vid 44 721 av dessa arrangemang. Av materialet kan inte utläsas innehåll i de 38 687 kulturprogram med "sång/musik" vid vilka inga "musiker/sångare" medverkade.

Vid de 44 721 arrangemang varvid "musiker/sångare" medverkade var, enligt samma tabell, studieförbunden ensam arrangör vid 7 552 tillfällen (17 %) medan 1 540 arrangemang (3 %) genomfördes i samarbete med kulturinstitutioner samt 35 629 (80 %) utgjorde samarrangemang med "övriga". Enligt tabell 12 förefaller samarrangemang vara något mer attraktivt ur publiksynpunkt eftersom studieförbundens egna arrangemang med medverkan av "musiker/sångare" svarar för 13 % av den totala publiken medan samarbetet med kulturinstitutionerna attraherar 7 % och samarrangemangen med "övriga" svarar för 81 %.

Vad som inryms i kategorin "övriga" framgår inte av rapporten. Sannolikt utgörs detta av ett antal olika kategorier samarbetsparter, intressant är dock att notera att ett antal av MAIS-förbundens lokala medlemsföreningar återkommande rapporterar att de även vid relativt obetydliga ekonomiska bidrag från studieförbund avkrävs redovisningar om antal

⁸ SOU 1972:66 sid 366

medverkande, deltagare m m vid ifrågavarande arrangemang. Det förefaller därmed möjligt att dessa föreningars arrangemang ingår i studieförbundens redovisningar oavsett vad som i rapporten 2007:4 "Studieförbunden 2006" anges som definition av kulturprogram.

Sittande utredning bör överväga varför de krav på konstnärlig kvalitet som ställs på bidrag till arrangerande musikföreningar och bidrag till fria musikgrupper inte ställs på studieförbundens kulturprogram. En genomlysning av hur stor andel av statsbidraget till kulturprogram som i realiteten används som bidragstransferering till arrangerande musikföreningar o a förefaller också motiverad.

Ställningstagandet 1972⁹ angående relationen mellan vad som då kallades arrangemangsbidrag och vissa organisationer, nämligen att "statsbidrag inte bör betalas ut från mer än en part" kan därvid, om det fortfarande bedöms ha giltighet, möjligen motivera omfördelningar mellan statsbidrag till kulturprogram och bidrag till arrangerande musikföreningar.

BIDRAGSSYSTEMENS EFFEKTIVITET

Hushållerskan och författaren Kajsa Warg lär inte i någon av de fjorton upplagorna av verket "Hjelpreda I Hushållningen För Unga Fruentimber" faktisk ha skrivit "Man tager vad man haver", men däremot innehåller många recept uttrycket "Man tager om man så hafva kan ...".

Trots brister och problem i tillgänglig statistik, trots att omfattningen av övriga offentliga bidrag från landsting, kommuner o a varierar samt ett antal andra invändningar som obehindrat kommer i åtanke så kan dock en jämförelse mellan olika bidragssystemers effektivitet vad gäller statlig finansiering ändå göras. Förvisso med ungefär samma tillförlitlighet som att sticka upp ett fuktat finger i vinden, men ändå... Utgångspunkten får i detta exempel vara verksamhetsåret 2005 eftersom detta är det senaste verksamhetsår som redovisas i rapportserien, närmare bestämt i rapporten 2007:1 "Musik 2004 - 2005". Följande kan då avläsas;

Orkesterinstitutionerna erhöll statliga bidrag och levererade verksamhet i form av konserter;

Orkesterinstitution	Statsbidrag 2005	Konserter
Stiftelsen Göteborgsmusiken	6 231 000	126
Gävle Symfoniorkester	13 340 000	54
Norrköpings Symfoniorkester	18 568 000	85
Regionförbundet i Kalmar län för kammarorkestern Camerata Nordica	10 724 000	595
Kammarorkestern Musica Vitae AB	4 826 000	74
Landstinget i Norrbottens län för Norrbottens Kammarorkester	1 882 000	38
Landstinget i Jönköpings län för Jönköpings Sinfonietta	1 830 000	74
Landstinget i Örebro län för Svenska Kammarorkestern	17 610 000	245
Kommunalförbundet Sundsvalls Kammarorkester/Nordiska Kammarorkester	4 344 000	159
Kommunalförbundet Västmanlandsmusiken för Västerås Sinfonietta	3 708 000	48
Landstinget i Uppsala län för Uppsala kammarorkester	3 394 000	26
Göteborgs Konsert AB/Göteborgs Symfoniker	29 873 000	154
Landstinget i Dalarna för Dalasinfoniettan	13 323 000	214
Helsingborgs Symfoniorkester	13 060 000	63
Malmö Symfoniorkester	18 035 000	101
	160 748 000	2 056

Skolkonserter för barn samt skolkonserter för ungdom utgör 40 % av orkesterinstitutionerna konsertverksamhet. Dock varierar detta mellan institutionerna från 0 % (Uppsala Kammarorkester) till 65 % (Dalasinfoniettan). Det statliga bidraget uppgår till 78 184,82 kr per konsert.

Länsmusikorganisationerna erhöll statliga bidrag och levererade verksamhet i form av konserter;

⁹ SOU 1972:66, sid 370

Länsmusikorganisation	Statsbidrag 2005	Konserter
Musik i Västernorrland	11 548 000	584
Östgötamusiken	8 993 000	445
Musik i Blekinge	8 683 000	1 757
Kalmar läns musikstiftelse	10 724 000	595
Västra Götalandsregionen	27 598 000	1 816
Norrbottensmusiken	12 394 000	348
Smålands Musik och Teater	12 189 000	418
Musik i Halland	8 962 000	716
Länsmusiken i Jämtlands län	11 139 000	793
Musik för Örebro Län	10 571 000	245
Musik i Dalarna	13 323 000	214
Sörmlands Musik & Teater	14 671 000	627
Västerbottensmusiken	38 663 000	312
Värmlandsoperan	32 015 000	230
Västmanlandsmusiken	9 543 000	852
Musik Gävleborg	6 181 000	549
Musik i Syd	31 760 000	1 837
Musik i Uppland	10 990 000	502
Gotlandsmusiken	10 866 000	375
Länsmusiken i Stockholm	4 336 000	354
	295 149 000	13 569

Skolkonserter samt konserter inom vård, äldreomsorg och övriga konserter utgör 60 % av länsmusikorganisationerna konsertverksamhet. Dock varierar detta mellan organisationerna från 27 % (Musik i Gävleborg) till 100 % (Sörmlands Musik & Teater samt Västerbottensmusiken). Det statliga bidraget uppgår till 21 751,71 kr per konsert.

De fria musikgrupperna erhöll statliga bidrag och levererade verksamhet i form av konserter;

Fria grupper	Statsbidrag 2005	Konserter
Fria grupper	9 313 000	3 596
	9 313 000	3 596

De fria grupperna medverkade år 2005 vid 721 skolkonserter, vilket utgör 20 % av den redovisade konsertverksamheten. Antalet konserter utförda genom länsmusikorganisationer var 602, vilket utgör 17 % av den redovisade konsertverksamheten. I övrigt kan noteras att 73 % av konserterna genomfördes utanför respektive grupps angivna hemkommun samt att 25 % av konserterna genomfördes utomlands. Det statliga bidraget uppgår till 2 589,82 kr per konsert, vilket utgör 17 % av de fria gruppernas omsättning och övriga offentliga bidrag till närmast negligerbara 2 %. Egenintäkterna uppgår sålunda till icke mindre än 81 % av omsättningen.

MAIS och MAIS:s medlemsföreningar erhöll bidrag för verksamhetsåret 2005 enligt Statens kulturråds beslut om bidrag till arrangerande musikförening 2004-12-10;

Arrangerande musikföreningar		
MAIS Centralt		74 550
Kontakt nätet		1 491 000
RANK		1 684 830
<i>Centralt</i>	248 500	
<i>RANK-föreningar direkt</i>	1 436 330	
RFoD		2 077 460
<i>Centralt</i>	546 700	
<i>Stallet</i>	521 850	
<i>För medlemsfördelning</i>	1 008 910	
RSK		2 678 830
<i>Centralt</i>	521 850	
<i>För medlemsfördelning</i>	2 156 980	
SJR - <i>Central verksamhet och medlemsfördelning</i>		6 868 540
SOF - <i>För medlemsfördelning</i>		1 371 720
		16 246 930

MAIS och MAIS:s medlemsföreningar har i detta sammanhang inte särredovisat vare sig skolkonserter, omsorgskonserter eller eventuell annan särskild publikkategori. Även om respektive medlemsförbund, eller i förekommande fall lokal medlem, i andra sammanhang redovisar till vilka specifika arrangemang bidrag till arrangerande musikförening tagits i anspråk så kommer naturligtvis bidrag till central verksamhet m m att till nytta i all konsertverksamhet som genomförs av respektive förbund och/eller lokal medlem. En rättvisande bild måste, på motsvarande sätt som för länsmusikorganisationerna och orkesterinstitutionerna, omfatta den totala konsertverksamheten.

MAIS har därvid gjort följande sammanställning;

MAIS-förbund	Konserter
Kontakt nätet	2 000
RANK	280
RFoD	450
RSK	1 086
SJR	2 500
SOF	2 690
Sveriges Körförbund	802
	9 808

Enligt denna sammanställning uppgår det statliga bidraget per konsert till 1 656,50 kr.

En sammanfattning är därmed;

	Redovisade konserter	Statligt bidrag per konsert
Orkesterinstitutionerna	2 056	78 184,82
Länsmusikorganisationerna	13 569	21 751,71
Fria grupperna	3 596	2 589,82
MAIS-förbunden	9 808	1 656,50

Den betydande skillnaden i antal statliga bidragskronor som nyttjas per konsertaktivitet mellan orkesterinstitutioner respektive fria musikgrupper kan naturligtvis delvis förklaras av att orkesterinstitutionerna generellt nyttjar ett större antal musiker per konsert än de fria musikgrupperna. De femton orkesterinstitutionerna i Kulturrådets rapport¹⁰ uppger att man sammanlagt år 2005 hade 649 anställda musiker, dirigenter/konstnärliga ledare samt övrig konstnärlig personal d v s i genomsnitt 43 konstnärliga medarbetare per orkesterinstitution. Den inbördes variationen är dock mycket stor, Norrbottens Kammarorkester redovisar enbart sex konstnärliga medarbetare medan Göteborgs Symfoniker uppger 118.

Skillnaden mellan antal nyttjade musiker per konsertproduktion mellan orkesterinstitutioner respektive fria musikgrupper kompenseras dock av att orkesterinstitutionerna utöver det statliga bidraget också erhåller betydande bidragsfinansiering från landsting och kommuner. Utöver de 160 748 000 kr orkesterinstitutionerna år 2005 mottog i statligt bidrag¹¹ erhöll de också 273 741 000 kr i övriga offentliga bidrag medan inspelade intäkter bara uppgick till 55 859 000 kr. Av de totala intäkterna å 573 614 000 kr svarade följaktligen de statliga bidragen för 28 % av institutionernas årsomsättning och övriga offentliga bidrag för 48 %. Summan offentliga bidrag utgjorde därmed 76 % av orkesterinstitutionernas årsomsättning samtidigt som spelintäkterna i form av arrangörsintäkter och biljettförsäljning utgjorde enbart 10 %.

De fria musikgrupperna erhöll samma år statligt stöd¹² med 9 313 000 kr. Övriga offentliga bidrag uppgick till 1 033 000 kr, inspelade intäkter redovisades med 38 207 000 kr samt övriga intäkter från ex vis radio/TV, skivförsäljning m m uppgick till 5 013 000 kr. Det statliga bidraget till de fria musikgrupperna utgjorde därmed 17 % av gruppernas årsomsättning och övriga offentliga bidrag 2 %. Summan offentliga bidrag utgjorde därmed

¹⁰ Kulturen i siffror 2007:1 Musik 2004-2005, tabell 4

¹¹ Kulturen i siffror 2007:1 Musik 2004-2005, tabell 6

¹² Kulturen i siffror 2007:1 Musik 2004-2005, tabell 7

19 % av de fria musikgruppernas årsomsättning samtidigt som de verksamhetsgenererade intäkter utgjorde 81 %.

Inom parantes kan nämnas att Statens kulturråd i olika sammanhang, ex vis Kulturrådets budgetunderlag 2007-2009, givit uttryck för uppfattningen att det statliga bidraget till fria grupper är högt i förhållande till motsvarande bidrag från landsting och kommuner. Kulturrådet anser därvid att den lokala och regionala finansieringen bör öka och att det inte är rimligt att staten ensam skall bidra till finansieringen av de fria musikgrupperna. I motsats till ex vis fria teatergrupper bedriver dock de fria musikgruppernas omfattande turnéverksamhet och saknar i regel egna geografiskt anknutna scener. Den omfattande turnéverksamheten måste dock anses vara av godo och att möjligen reducera denna genom att på olika sätt försöka knyta an de fria musikgrupperna till lokala eller regionala områden kontraproduktivt. Det förefaller mer rimligt att förbättra de fria musikgruppernas förutsättningar att tillgodogöra sig intäkter från kommunal- och landstingsverksamheterna snarare än att bearbeta bidragsinsatserna från dessa. Ett uppenbart instrument är därvid naturligtvis utökade bidrag från kommuner och landsting till lokalt och regionalt baserade arrangörer som sålunda kan erbjuda turnerande fria musikgrupper fler arbetstillfällen. Här kan också erinras om tankar formulerade av 1995 år kulturutredning angående ansvarsfördelning och samverkan. Enligt utredningen är det inom ramen för den nationella kulturpolitiken vissa uppgifter som bara kan fullgöras av staten¹³, bl a "verksamheter som inte har någon särskild regional eller lokal förankring" samt "verksamheter där det nationella helhetsperspektivet är dominerade".

Den avgörande skillnaden mellan orkesterinstitutionerna respektive de fria musikgrupperna är i slutändan respektive organisations förmåga att skapa verksamhetsintäkter utöver offentliga bidrag. Verksamhetsintäkterna är dock inte hänförliga till större skillnader i publikunderlag per se, såväl orkesterinstitutionerna som de fria musikgrupperna redovisar år 2005 en genomsnittlig publiksiffra med ungefär 360 besökare per konsert inräknat skolkonserter. Skillnaden härrör sig helt enkelt från konsertbesökarnas villighet att svara för en högre andel av produktionskostnaderna i de fria musikgruppernas utbud än vad gäller orkesterinstitutionerna.

I vilken utsträckning orkesterinstitutionernas generellt mer begränsade utbud till företrädesvis västerländsk konstmusik jämfört med de fria gruppernas betydligt bredare utbud påverkar detta kan inte utläsas av materialet. Samtidigt kan noteras att det i Kulturrådets kulturstatistik 2002, närmare bestämt i avsnittet "Kulturvanor i Europa – En komparativ studie" framgår att klassisk musik har en betydligt starkare ställning i Sverige än Europa generellt. Studien anger att 28 % av samtliga européer lyssnar på klassisk musik medan andelen lyssnare i Sverige är 41 %. Studien visar f ö också att medan andelen européer som uppger att de lyssnar på folkmusik är 30 % så är andelen svenskar som lyssnar på folkmusik 46 %. Av detta kan möjligen två slutsatser dras, för det första att svenska musikkonsumenter generellt är breda i sitt lyssnande vad gäller genreområden samt för det andra att medan de svenska musikkonsumenterna lyssnar på klassisk musik i stor omfattning besöker man inte konsertevenemang på genreområdet, i alla fall inte de som arrangeras av orkesterinstitutionerna, i motsvarande omfattning.

Mellan å ena sidan länsmusikorganisationerna och å andra MAIS-förbunden med sina respektive lokala medlemmar råder ungefär motsvarande förhållanden. Länsmusikorganisationerna genomför 13 569 arrangemang med bl a en statlig bidragsfinansiering á 295 149 000 kr¹⁴ medan MAIS-förbunden genomför 9 808 arrangemang med bl a en statlig finansiering á 16 246 930 kr. Noteras kan att länsmusikorganisationerna utöver den statliga bidragsfinansieringen också har övriga offentlig finansiering genom landsting och kommuner med 163 493 000 kr. Summan offentliga bidrag utgjorde därmed 84 % av länsmusikorganisationernas årsomsättning samtidigt som spelintäkterna á 68 482 000 kr utgjorde 13 %. En sammanställning av MAIS-förbundens lokala medlemsorganisationers bidrag från kommuner och landsting finns inte men med hänsyn till nuvarande bidragsregler måste naturligtvis förutsättas att de uppgår till minst samma

¹³ SOU 1995:84 Kulturpolitikens inriktning, sid 17

¹⁴ Kulturen i siffror 2007:1 Musik 2004-2005, tabell 5

belopp som det statliga bidraget.

Den intressanta frågan är dock varför de arrangerande musikföreningarna redovisar en så hög produktivitet vad gäller antal konsertarrangemang per statlig bidragskrona jämfört med länsmusikorganisationerna. Två förklaringar är uppenbara.

De arrangerande musikföreningarna bedriver sin verksamhet med ett stort inslag av idealitet. Insatserna av lokala eldsjälur innebär inte bara att verksamheterna bedrivs med ekonomisk effektivitet utan också att engagemanget har positiva konsekvenser för lokal förankring, offensivt publikarbete och inte minst kvalitativ programläggning. Detta skildras väl av kulturutredningen 1995¹⁵; "Verksamheter i det lokala kulturlivet som vi här försökt fånga in, står och faller med att enskilda människor på egen hand eller tillsammans med andra engagerar sig för kulturen. Det är deras insatser som är förutsättningen för mångfalden inom kulturlivet och för att de resurser som det offentliga avsätter ska användas på det sätt som är tänkt".

Den dåvarande utredningens konklusion är därmed given, nämligen att "Utformningen av regler för stöd till föreningslivet måste göras på ett sätt att det stimulerar enskilda att på egen hand eller tillsammans med andra ta ansvar för kulturlivet".

Detta har naturligtvis uppmärksammats i många sammanhang, ex vis i Kulturutskottets betänkande 1996/97:KRU01 ang Kulturpolitik m m där utskottet noterar "att utomordentligt många verksamheter i det lokala kulturlivet för sin framgång - och ibland rent av för sin överlevnad - främst kan tacka de eldsjälur, som på egen hand eller tillsammans med andra engagerar sig för kulturen. Utskottet vill här framhålla det utomordentliga värdet för svenskt kulturliv att sådana eldsjälur finns. Deras arbete är ofta inte tillräckligt uppmärksammat."

Det ekonomiska värdet av de ideella arbetsinsatserna kan inte exakt skattas. Ett mått på detta värde kan dock exemplifieras av att MAIS-förbundet Kammarmusikförbundet RSK för säsongen 2006/07 i samband med de drygt tusen konsertarrangemang de lokala föreningarna genomförde redovisade sammanlagt 83 427 ideellt arbetade timmar. Om man värderar dessa timmar enligt de normer som gäller ex vis vid redovisning av vissa EU program, vilket är 176 kr per ideellt arbetat timme, motsvarar de alltså en summa av 14 599 200 kr.

De arrangerande musikföreningarnas ideella arbetsinsatser per investerad statlig bidragskrona är därmed en mycket betydande del av förklaringen till den höga produktiviteten jämfört med länsmusikorganisationer.

En annan faktor är dock inte lika glädjande. Eldsjälurnas engagemang för musiklivet leder nämligen i regel till att relationen till artister och grupper blir nära och relativt personlig. De för båda parter väl kända begränsade ekonomiska resurserna resulterar därmed ofta i att gager och produktionsersättningar hamnar på en betydligt lägre nivå än vad som är både rimligt och jämförbart med andra arrangörskategorier. I förlängningen har detta negativa konsekvenser inte bara för musikerna och artisternas förutsättningar att kortsiktigt leva på sitt yrkesutövande utan också för musiklivets långsiktiga utveckling och bärkraft som arbetsmarknad.

En kraftfull utbyggnad av det statliga stödet till arrangerande föreningar och motsvarande innebär därmed inte bara en betydligt högre utväxling per investerad krona i form av konsertverksamhet utan också att villkor och förutsättningar för svenska musiker och artister avsevärt förbättras.

Kulturrådet beslutar om verksamhetsbidrag till arrangerande musikföreningar med stöd av förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper. I förordningen anges bl a att bidragsgivning skall "särskilt beaktas behovet av att komplettera den verksamhet som bedrivs av statliga och

¹⁵ SOU 1995:84 Kulturpolitikens inriktning, sid 215

statsunderstödda institutioner”.

Att de fria grupper och de arrangerande föreningarnas verksamhet skall ses som komplement till verksamhet bedriven av statliga alternativt statsunderstödda institutioner förefaller återspegla svunna tiders synsätt och ideologier. Därtill också stå i viss motsats till ambitioner att avgränsa det statliga ansvarsområdet generellt.

Sittande utredning bör sålunda överväga förslag till revidering av förordningen så att bidragsgivning till fria grupper, arrangerande föreningar m fl tydligt anges som grundläggande i framtida kulturpolitik och att verksamhet i statliga och statsunderstödda institutioner enbart skall ges i den mån det kompletterar det kulturliv som utvecklas av dessa och andra aktörer. Att en sådan revidering av förordningen också i förlängningen innebär såväl tillförande av nya resurser som omkastning av nuvarande resurstilldelning är naturligtvis en självklarhet.

LOKALT – REGIONALT – CENTRALT ANSVAR

Samhällsutveckling är en ständigt pågående och dynamisk process. Den s k Ansvarskommittén har analyserat dagens samhällsorganisation¹⁶ och bedömt om det krävs förändringar av uppgiftsfördelning och struktur för att klara de utmaningar som de offentliga verksamheterna i framtiden kommer att ställas inför. Kommittén konstaterar i sitt slutbetänkande att den regionala nivån tillmäts särskild betydelse i tillväxt- och utvecklingspolitiken och att strävan efter ökat regionalt självstyre har växt sig stark. Kommittén konstaterar vidare att ett rikt och levande kulturliv är en förutsättning för hållbar tillväxt genom att det påverkar en regions attraktivitet och genererar arbetstillfällen, men också genom att det kanaliserar människors kreativitet, skapar mötesplatser och stärker lokal och regional identitet.

Oavsett att regionaliseringsprocesser på många områden kan ses lämpliga måste dock viss varsamhet iakttagas. Betydande delar av det offentligt medfinansierade musiklivet är redan regionaliserat genom länsmusikorganisationerna och de regionala orkesterinstitutionerna.

Vad beträffar de sistnämnda finns redan idag fog för funderingar. Orkesterinstitutionerna är relativt kostsamma verksamheter med jämförelsevis låg produktivitet och i sin nuvarande form starkt genrebegränsade. De resurser de obestridligen erbjuder i form av musikupplevelser är inte geografiskt väl fördelade, en uppenbar anledning till detta är att regionala intressen inte förmått agera utifrån ett heltäckande nationellt perspektiv utan prioriterat utifrån egna avgränsade synfält. En samordning av den geografiska fördelningen av dessa resurser måste ske från nationell nivå, likaså en ombildning av ett antal av dessa orkesterinstitutioner – om det totala antalet skall bestå – till verksamhet på andra genreområden.

Statsbidrag till orkesterinstitutioner och länsmusikorganisationer utgår enligt förordningen (1996: 1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet varvid statsbidrag lämnas till regionala och lokala institutioner som regeringen har förklarat berättigade till sådant stöd. Statsbidrag lämnas endast till regionala och lokala institutioner som också får bidrag från ett landsting, en kommun eller någon annan huvudman. Statsbidrag till verksamhet med länskonstnärer och till regionala resurscentrum för film och video lämnas endast om bidrag från ett landsting, en kommun eller någon annan huvudman uppgår till minst motsvarande det statliga stödbeloppet. Ändamålet med statsbidraget till teater-, dans- och musikinstitutioner är att det skall möjliggöra en mångsidig verksamhet av hög kvalitet.

Historiskt anknyter det till det bidrag som ursprungligen formulerades 1972 varvid angavs att det "allmänna syftet med bidraget är att staten skall garantera en ekonomisk grund för yrkesmässig verksamhet på regional nivå"¹⁷. Därvid betonades angelägenheten av att en viss konstgenre inte skulle favoriseras och att bidragssystemet lika gärna skulle kunna användas för jazzmusikensembler som för symfoniorkestrar.

¹⁶ SOU 2007:10 Hållbar samhällsorganisation med utvecklingskraft

¹⁷ SOU 1972:66 Ny kulturpolitik, sid 472

Kulturutredningen 1995 konstaterade¹⁸ att "alltsedan reformen genomfördes har kritik riktats mot att länsmusiken i alltför hög grad knutit upp sina resurser i fast anställd personal. Det har, enligt många, inte gett de arbetstillfällena för frilansmusiker som var en av tankarna med musikreformen. Det har gynnat vissa musikgenrer och missgynnat andra." Utredningen konstaterar vidare angående förhållandet mellan fasta och fria resurser att "fördelningen av medlen till fasta institutioner innebär ett kraftfullt stöd till den västerländska konstmusiken. Andra genrer får lite statligt stöd vilket innebär att deras utvecklingsmöjligheter begränsas. En utveckling av olika genrer vore ur ett nationellt perspektiv en mer spännande utveckling". Utredningen föreslog sammanfattningsvis att "nuvarande stora skillnader i statliga och offentliga insatser för verksamheter, konstarter och genrer med respektive utan institutioner reduceras" samt att "proportionerna mellan satsningar på kulturinstitutioner och stöd till professionell verksamhet i andra former förändras".

Utan att dra långtgående slutsatser av detta kan man dock konstatera att, trots intentioner angivna 1972 och kritik från kulturutredningen 1995, har utvecklingen varit att ex vis dåvarande Gävleborgs läns orkesterförening spelåret 1969/70¹⁹ redovisade 55 000 konsertbesökare på de konserter där orkesterns 35 anställda konstnärliga personal medverkade medan orkestern, nu under namnet Gävle Symfoniorkester, år 2005 redovisade 21 727 besökare på de konserter där orkestern 61 tillsvidare anställda konstnärliga personal medverkade.

De nationella perspektiv som kan och bör läggas på kulturpolitik, i alla fall de delar som tar nationella resurser i form av statsbidrag i anspråk, kan inte med tillförlit anföras regionala intressenter.

Sittande utredning bör därmed noga överväga konsekvenserna av alltför långtgående regionalisering. Särskilt bör utredningen uppmärksamma att det statliga stödet till fria grupper och arrangerande föreningar måste frikopplas från en ökad grad av regional självständighet om förutsättningar för ett rikt kulturliv i hela landet skall säkras och nuvarande kulturpolitiska mål avseende särskilt jämlikhet, mångfald och självständighet skall ha realistiska förutsättningar att förverkligas. Stödet till de arrangerande musikföreningarna måste också ökas så att en balans uppnås mellan den producerande kapaciteten i regional musikverksamhet och de lokala arrangörernas ekonomiska förutsättningar för att manifesteras denna i konsertverksamhet.

Att övergripande politiska mål och ambitioner också skall appliceras inom kulturpolitiken är rimligt. De specifika kulturpolitiska målen som fastställdes 1996²⁰ är naturligtvis vägledande för all kulturverksamhet. En viss återhållsamhet kan samtidigt vara nödvändig eftersom samtliga målangivelser i alla delar inte kan appliceras på varje enskilt system. En allmän strävan mot ökad regionalt inflytande måste, som ovan diskuterats, balanseras mot behov av en sammanhållande nationell helhetssyn.

Samhället prioriterar generellt att säkra goda förhållanden för barn och ungdom vilket även omfattar kulturlivet. Regleringsbrevet för budgetåret 2008 avseende Statens kulturråd anger sålunda att regeringens kulturpolitiska prioriteringar under mandatperioden bl a är barns och ungas rätt till kultur. I regleringsbrevets angivna villkor för de anslag som är mest avgörande för musiklivet - nämligen 28:2 ap. 4 Bidrag till internationellt kulturutbyte, 28:4 ap. 1 Försöksverksamhet med ändrad regional fördelning av kulturpolitiska medel, 28:6 ap.3 Bidrag till länsmusikverksamhet samt regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner m m samt 28:7 ap.1 Bidrag till fria teater-, dans- och musik grupper, arrangörer samt vissa aktörer av kulturpolitiskt intresse – återfinns dock inget krav angående någon specifik inriktning på barn. Regleringsbrevet föreskriver dock att vad gäller verksamhetsgrenen bidragsgivning skall vid Kulturrådets återrapportering ingå en bedömning av hur stor del av verksamheten med stöd av Statens kulturråd som rör barn

¹⁸ SOU 1995:84 Kulturpolitikens inriktning, sid 402

¹⁹ SOU 1972:66 Ny kulturpolitik, tabell 10.6

²⁰ Prop. 1996/97:3; Kulturutskottets betänkande 1996/97:KrU 1

och ungdomar.

I likhet med regleringsbrevet anges inte i förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper krav på specifik inriktning på barn. Kulturrådets anvisningar avseende bidrag till arrangerande musikföreningar uppställer heller inga villkor för detta men anger att "För att Kulturrådet ska kunna fullfölja de övergripande verksamhetsmål som beslutats av regeringen ska alla som erhåller bidrag från Kulturrådet redovisa i vilken utsträckning de har arbetat med att integrera ett barn-, jämställdhets- och mångfaldsperspektiv i verksamheten samt hur de arbetat för att stärka tillgången till kultur för personer med funktionshinder. Kulturrådet vill även veta hur bidragsmottagaren har arbetat för att ett internationellt och interkulturellt utbyte och samarbete har ökat och integrerats i bidragsmottagarens verksamhet."

Vad gäller bidrag till fria musikgrupper uppger dock Kulturrådet att man vid fördelning av bidrag kommer att "sträva efter att verksamheten vänder sig till olika publikgrupper och särskilt fästa vikt vid de grupper som vänder sig till barn och ungdom".

Förordningen (1996:1598) om statsbidrag till regional kulturverksamhet anger särskilt att vad gäller statsbidrag till verksamhet med länskonstnärer syftar detta till att "sprida, stimulera och öka kunskapen om konst och kultur, framför allt bland barn och ungdom" samt vad gäller statsbidrag till regionala resurscentrum för film och video skall detta syfta till att "främja regional och lokal filmverksamhet, framför allt med och för barn och ungdom". Vad gäller bidragsgivning till regionala och lokala dans-, musik-, musikteater- och teaterinstitutioner samt till regional musikverksamhet anges dock inte motsvarande syften.

Kulturrådets ansöknings- och återrapporteringsblanketter för såväl regional musikverksamhet som för lokala och regionala musikinstitutioner avkräver dock de sökande specifik information om planerad respektive genomförd verksamhet för barn och ungdom.

Det blir således svårgenomskådligt att utläsa exakt vilka krav som ställs, av vem de ställs och på vilket sätt de formulerats. De av regeringen fastställda förordningarna anger, som framgår ovan, enbart vid ett fåtal tillfällen uttryckliga syften vilka därmed också kan jämföras med krav. Regeringens regleringsbrev anger visserligen "kulturpolitiska prioriteringar under mandatperioden" men anger enbart i tre sammanhang något som kan uppfattas som villkor, nämligen avseende Astrid Lindgrens Litteraturpris samt anslagsposterna 28:1 ap 1 och 28:9 ap. 1.

Kulturrådet anger enbart vid ett tillfälle uttryckligen ett särskilt kriterium avseende verksamhet riktad till barn, nämligen vad gäller bidrag till de fria musikgrupperna.

Regeringens regleringsbrev anger dock att Kulturrådet skall inkomma med en redovisning av hur stor del av verksamheten med stöd av Statens kulturråd som rör barn och ungdom. Att Kulturrådet därmed också ställer krav på bidragsmottagare att inkomma med underlag avseende sådan verksamhet är konsekvent.

Sammanlagt 36 % av länsmusikorganisationerna konsertverksamhet utgjordes av skolkonserter medan andelen offentliga konserter var 40 %. Beträffande orkesterinstitutionerna utgjorde 40 % av konsertverksamheten skolkonserter för barn och ungdom medan andelen offentliga konserter var 60 %. En betydande del av konsertverksamheten i länsmusikorganisationerna och orkesterinstitutionerna förbehålls därmed en mycket tydligt avgränsad publikkategori.

I sig själv utgör inte detta ett problem, tvärtom måste en kvalitativ kulturell verksamhet inriktad på barn och ungdom anses utgöra en del i ett gott samhällsbygge. Däremot är det i flera avseenden något problematiskt att tillkännagivna förordningar, regleringsbrev och bidragsanvisningar inte tydligt anger de villkor enligt vilka bidragsgivning sker och som bidragsmottagare uppenbarligen anser sig ålagda efterfölja. Inte minst för att detta försvårar, för att inte säga omöjliggör, en öppen demokratisk diskussion om dessa in- eller underförstådda villkors bärighet.

En särskild fundering kan dock utgå från det faktum att 40 % av orkesterinstitutionernas konsertverksamhet rimligen, när kostnaderna till största del baseras på fast anställd personal och liknande kostnader, också motsvara 40 % av orkesterinstitutionernas kostnader. Eftersom spelintäkterna i form av arrangörsintäkter och biljettförsäljning totalt utgjorde enbart 10 % förefaller det därmed fullständigt klart att institutionernas skolkonsertverksamhet är mycket högt subventionerad och möjligen tillhandahålles närmast kostnadsfritt.

Vad gäller länsmusikorganisationerna kan inte utläsas av offentlig statistik hur produktionskostnader fördelas mellan offentliga konserter, skolkonserter samt konserter inom vård, äldreomsorg m m. Eftersom spelintäkterna utgör 13 % av organisationernas kostnader torde dock även här en kraftig subvention föreligga.

Sittande utredning föreslås överväga rimligheten i att Kulturrådet vid bidragsgivning till de fria musikgrupperna uttryckligen uppger sig "särskilt fästa vikt vid de grupper som vänder sig till barn och ungdom" när dessa grupper skall erbjuda sina produktioner på en marknad som genom länsmusikorganisationernas och orkesterinstitutionernas enorma subventionsnivåer helt saknar förutsättningar för sund konkurrens. Utredningen föreslås vidare noggrant överväga vilka insatser i form av bidragsformer, bidragsvillkor, uttalade uppdrag m m som bäst lämpar sig vad gäller uppnående av respektive nationella kulturpolitiska mål.

INTERNATIONELLT KULTURUTBYTE OCH -SAMARBETE

Det svenska kulturlivets utveckling och livskraft är beroende av internationellt utbyte och samarbete. Enligt regeringen skall därmed ett internationellt perspektiv genomsyra kulturinstitutionernas verksamhet. Insatser för att främja internationalisering ska integreras i kulturlivets infrastruktur och i de statliga bidragssystemen.

Statens kulturråd presenterade i mars 2007 en plan för internationell verksamhet under åren 2007–2010. Planen fokuserar på förbättrad omvärldsbevakning, utökat samarbete och samordning mellan relevanta internationella aktörer inom olika politikområden, tydligare kriterier för bidragsgivning till internationella kulturändamål samt utveckling av ett internationellt perspektiv i rådets hela bidragsgivning.

I budgetpropositionen för 2008 (Prop. 2007/08:1) skriver regeringen: "Det är viktigt att Sverige spelar en aktiv roll i det internationella samarbetet på kulturområdet, främst i förhållande till närområdet och inom EU. I det internationella arbetet är det också av stor betydelse att arbeta med klara och tydliga prioriteringar. De viktigaste arbetsuppgifterna för Regeringskansliet på det internationella området under det närmaste året är förberedelserna för ordförandeskapen i Nordiska ministerrådet 2008 och i EU:s ministerråd hösten 2009. Det nordiska ordförandeskapet på kulturområdet kommer att ha kreativitet som ett ledord. Frågor som gäller t.ex. barns och ungas skapande i skolan och kreativa näringar kommer att prioriteras. Ytterligare en viktig uppgift blir att vidareutveckla den nya strukturen för kultursamarbetet, i synnerhet de nya programmen och dialogen med aktörerna inom kultur- och mediesektorerna."

Kulturutbyte och samarbete över nationsgränserna är inte bara en fråga om bidrag. Lika angeläget är att undanröja hinder för kulturlivets rörlighet. I det sammanhanget pekas två områden ut som särskilt problematiska, båda med en tydlig svensk koppling.

Lagen (1991:591) om särskild inkomstskatt för utomlands bosatta artister m fl i 4 § föreskriver att "Skattskyldiga är fysiska personer som är bosatta utomlands och juridiska personer som är hemmahörande i utlandet och som uppstår enligt denna lag skattepliktig inkomst". Inkomstbeskattningen av juridiska personer är ett av problemen med ifrågasatt beskattning.

Att artister m fl - vanligtvis idrottsutövare - beskattas i en särskild ordning utgör ett hinder

för rörlighet inom kultursektorn. Att denna beskattning är så utformad att den ofta inkomstbeskattar näringsverksamhet bedriven som rörelse av juridiska personer är till stort men för de berörda delarna av svenskt näringsliv när svensk musik exporteras och ett reellt handelshinder vad gäller utländska företags tillgång till den svenska marknaden. I det sistnämnda fallet är den svenska lagstiftningen därtill diskriminerande enär motsvarande beskattning i särskild ordning inte finns för svenska företag vad gäller verksamhet inom riket.

I ett historiskt perspektiv har Sverige ett särskilt ansvar för nuvarande ordning eftersom en särskild beskattningsordning för turnerande artister introducerades internationellt genom skatteavtalet mellan Förenta Staterna och Sverige av år 1939.

Särskild källbeskattning av utomlands bosatta artister m fl förekommer i merparten av EU:s medlemsstater. Utgångspunkten är i regel artikel 17 i The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) s k "Tax Model Convention on income and on Capital". Irland, Danmark och nu senast Nederländerna förra året har dock unilateralt avskaffat sådan diskriminerande beskattning.

Det andra området som är särskilt problematiskt för kulturlivets rörlighet är visum och arbetstillstånd. Vad gäller det sistnämnda införde Sverige i dåvarande utlänningsförordning 2002 undantag för krav på arbetstillstånd för artister under vissa bestämda förutsättningar. Denna pragmatiska ordning för arbetstillstånd för artister genom den så kallade arrangörslistan gör Sverige till ett föregångsland i denna del av problematiken angående rörlighet på kulturområdet.

Samtidigt har Schengenavtalet och dess utvidgning inneburit att problem med visum för turnerande artister ökat markant.

Frågorna har uppmärksammat av EU, dock utan att några konkreta åtgärder vidtagits.

Ett antal organisationer är synnerligen aktiva i dessa problemställningar för kulturlivets rörlighet ex vis Performing Arts Employers Associations League Europe (PEARLE), European Council of Artists (ECA), European Live Music Forum (ELMF), European Forum of Worldwide Music Festivals (EFWMF), International Network For Contemporary Performing Arts (IETM) och FREEMUSE. Samtliga har starka svenska kopplingar. Ex vis är Svensk Scenkonst medlem i PEARLE, genom Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd KLYS är ett stort antal svenska riksorganisationer inom kulturområdet knutna till ECA, Folkets Hus & Parker Festival är direkt ansluten till ELMF medan arenor som Stockholm Globe Arena och Scandinavium är anslutna genom European Arenas Association och Music Managers Forum Sweden genom IMMF, Re:Orient är medlem i EFWMF liksom ett antal personliga representanter för Rikskonserter, Uppsala Konsert & Kongress m fl, Svenska Institutet är medlem i IETM, Krister Malm, tidigare direktör för Statens musiksamlingar är en av FREEMUSE grundare och SIDA en av de mer betydande bidragsgivarna o s v.

Sittande utredning uppmanas snarast uppmärksamma regeringen på att föreliggande hinder för kulturlivets rörlighet, framför allt avseende särbeskattning av artister samt ökade problem vad gäller hantering av arbetstillstånd och visum, särskilt borde uppmärksammas under det svenska ordförandeskapet 2009. Sverige har därvid en unik position genom den roll man historisk spelat för tillkomsten av särbeskattningen och den förebild man är vad gäller pragmatisk hantering av arbetstillstånd för artister.

Föreningar med offentlig och kontinuerlig konsertverksamhet kan söka arrangörsstöd inom ramen för vad som anges i förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper. Enligt Statens kulturråds anvisningar riktar sig stödet till verksamhet som genomförs med professionella frilansmusiker. Förordningen anger ingen avgränsning till enbart svenska musiker, något som dock Statens Kulturråd tidigare angav som en förutsättning men idag inte uttryckligen anger som villkor. De arrangerande musikföreningarna har därmed möjlighet att nyttja

bidraget i något vidare omfattning vilket med tanke just på kulturlivets internationalisering måste anses vara av godo. I samband med att bidragsvillkoren förändrades så att även konsertverksamhet med utländska artister kan omfattas av bidragsnyttjandet tillfördes dock inga nya ekonomiska resurser. Utrymmet för svenska professionella frilansmusiker på den arbetsmarknad som utgörs av de arrangerande musikföreningarna har därmed reducerats.

De utökade resurser som tillförs Kulturrådet för kulturlivets internationalisering bör därför inte enbart avsättas för bidragsgivning med specifik inriktning på internationella kulturändamål. Delar av de utökade resurserna bör tillföras det generella arrangörsstödet så att internationaliseringsambitionerna inte har negativa konsekvenser för de svenska professionella frilansmusikers arbetsmarknad.

De statliga och statsunderstödda insatserna för internationell kulturverksamhet bedrivs framför allt inom ramen för Utbildnings- och kulturdepartementets respektive Utrikesdepartementets ansvarsområden. Under båda departementen sorterar en rad myndigheter och organisationer, vilka i olika form och utsträckning svarar för statliga insatser för internationellt kulturutbyte. Det kan handla om bidragsfördelning, rådgivning, planering och genomförande av internationella projekt, deltagande i internationellt kultursamarbete, främjande av konstnärligt utbyte m.m.

För Utbildnings- och kulturdepartementets del rör det sig, utöver Statens Kulturråd, om olika myndigheter och stiftelser som Konstnärsnämnden med IASPIS (International Artists Studio Program in Sweden), Stiftelsen Svenska Filminstitutet, Stiftelsen Svenska Rikskonsalter och olika kulturarvs- och biblioteksinstitutioner.

I UD:s organisation är Svenska institutet och Sida myndigheter inom departementets ansvarsområde med stor betydelse för internationell kulturverksamhet.

Samordningen av dessa olika myndigheters och organisationers bidragsgivning och verksamheter är inte i alla delar fullt synbar, ej heller vad avser prioriteringar, villkor m m i respektive bidragskriterier. Det är rimligt att föreställa sig att administrativt dubbelarbete förekommer genom att olika myndigheter och organisationer sysslar med relativt närstående arbetsuppgifter liksom att alla potentiella synergieffekter inte optimeras.

Det kan därmed finnas anledning att i största möjliga utsträckning sammanföra bidragsgivningen till ett fåtal aktörer varvid Statens kulturråd torde vara ett lämpligt alternativ. Vad gäller planering och genomförande av projekt torde dessa å andra sidan lämpligast i första hand hänföras till myndigheter och organisationer med särskild kompetens på respektive konstområde, vad gäller musikområdet sålunda stiftelsen Rikskonsalter.

Sittande utredning föreslås inventera myndigheters och organisationers bidragsgivning gällande internationellt kulturutbyte och överväga huruvida dessa kan sammanföras till Statens kulturråd. Utredningen bör därvid beakta att detta inte bara skall resultera i ytterligare bidragsformer utan att existerande bidragssystem, särskilt stödet till arrangerande musikföreningar, tillförs resurser för en integrering av internationaliseringsmålen i sin ordinarie verksamhet. Utredningen föreslås också överväga att överföra ansvar för planering och genomförande av internationella projekt - oavsett om dessa är inriktade på musikexport, exponering av Sverige-bilder, övergripande kulturutbyten m m – till Stiftelsen Svenska Rikskonsalter.

RIKSKONSALTER

Nuvarande stiftelsen Svenska Rikskonsalter har vid olika tidpunkter varit föremål för debatt och diskussioner i det svenska musiklivet. I 1984 års principbeslut om ändrat huvudmannaskap för regionmusiken ingick att en ny central musikinstitution skulle ersätta det tidigare verksamma Institutet för rikskonsalter och i anslutning till den ekonomiska uppgörelsen om regionmusiken beslöt riksdagen 1985/86 att stiftelsen Svenska Rikskonsalter skulle inrättas fr o m den 1 januari 1988. Efter en organisationsutredning

angavs närmare riktlinjer för verksamheten i 1987 års budgetproposition.

I regeringens proposition 1996/97:3 angående kulturpolitik sägs bl a om Svenska Rikskonserter att;

"Den roll man tilldelades i samband med länsmusikreformen byggde på ett nära och omfattande samarbete med länsmusikorganisationerna. När landstingen år 1988 övertog den statliga regionmusiken hade denna ännu inte funnit sin form som civil musikinstitution. Länsmusikorganisationerna har dock efterhand utvecklat sin verksamhet såväl organisatoriskt som innehållsmässigt. I dag har länsmusiken på de flesta håll hittat verksamhetsformer och en musikalisk inriktning som svarar mot regionens behov och särart. I denna utvecklingsprocess har Rikskonserters uppgift som samarbetspartner inte varit problemfri. Kulturutredningen hävdar att länsmusikens önskvärda roll som motor i det regionala musiklivet förstärks om väsentliga delar av Rikskonserters produktions- och utvecklingsverksamhet i fortsättningen bedrivs ute i länen. Rikskonserters egenverksamhet skulle i fortsättningen väsentligen inriktas på det internationella musikutbytet. Det står emellertid klart att Rikskonserters uppgifter måste preciseras så att det framtida samarbetet med framför allt länsmusiken grundas på en tydlig ansvarsfördelning. Det ankommer på regeringen att i stadgar och verksamhetsmål noga markera att Rikskonserters roll är samordnande och kompletterande. Den konkreta innebörden av detta är att Rikskonserter svarar för produktioner som är angelägna men som inte naturligt kan anses falla inom länsmusikens uppdrag som regional musikproducent. Det kan gälla orkesterturnéer som omfattar flera län, gästspel i utlandet, produktioner av experimentell karaktär och lansering av oetablerade musiker eller tonsättare. Det kan också gälla satsningar inom musikgenrer som av olika anledning har svårt att beredas utrymme i länens musikplanering. Rikskonserters verksamhet bör inte låsas vid ett genreinriktat uppdrag."

År 2005 uppstod en förnyad debatt om Rikskonserters roll varvid bl a en särskild hearing med olika företrädare för musiklivet sammankallades.

I Kulturrådets omvärldsanalys 2006 hävdas att i "samtliga län finns en länsmusikorganisation som erbjuder länets arrangörer ett turnéutbud, ofta till subventionerat arrangörpris. För län med stora avstånd betyder den turnerande verksamheten mycket. Den är också ett väsentligt komplement till den lokala kulturverksamheten". Rapporten hävdar vidare att "Förutsättningarna för en stor del av det lokala kulturutbudet är att det finns fungerande arrangörer med tillräcklig kunskap för att kunna genomföra arrangemang på ett professionellt sätt. Om de ekonomiska möjligheterna för arrangörerna minskar har det återverkningar i flera led." Därvid noteras att "De arrangerande musikföreningarna är spridda över hela landet och utgör en viktig del av infrastrukturen på musikområdet. De samarbetar ofta med länsmusikorganisationerna i respektive län". Vad beträffar det sistnämnda ger dock Kulturrådet rapport "Översyn av länsmusiken" (2001) inte i alla delar riktigt samma bild av gott samarbete mellan länsmusikorganisationer och lokala arrangörer vilket framgår av den MAIS-enkät som ingår i den rapporten.

Regeringen beslutade 2007-12-13 att målen för stiftelsen Svenska Rikskonserter verksamhet budgetåret 2008 bl a är att;

- bidra till bredd och variation i musikutbudet i hela landet genom att komplettera regional och lokal musikproduktion och i samarbete med andra intressenter arrangera konsertturnéer samt stödja musikfestivaler och andra större musikevenemang,
- främja utvecklingen av olika musikgenrer genom stöd och service till musiklivets intresseorganisationer,
- verka för att svenskt musikliv berikas genom ökade kontakter med andra länder.

Det pågår f n försöksverksamhet med ändrad regional tilldelning av kulturpolitiska medel i region Skåne. Även i andra sammanhang söks nya former för länsmusikverksamheten, ex vis i Västra Götaland. Det finns all anledning att ställa förhoppningar på att dessa och andra konstruktiva initiativ kan skapa nya förutsättningar för länsmusikverksamheterna att bredda de genrebegränsningar som tyvärr präglat mycket av verksamheten. Förhoppningsvis kan

det i förlängningen också leda till såväl utökade volymer av regionalt framtagna turnéproduktioner och, förutsatt att även orkesterinstitutionerna tar steg mot genbreddade profileringar, till ökat utbyte mellan respektive länsmusikorganisationer och mer turnéverksamhet med orkesterinstitutionerna på en nationell basis.

Regeringen har tidigare, ex vis i proposition 1996/97:3 angående kulturpolitik, avvisat tanken på att Rikskonserter skall ha särskilda genreansvar. Den i samma sammanhang framförda uppfattningen att Rikskonserter skall svara för produktioner som är angelägna, men som inte naturligt kan anses falla inom länsmusikens uppdrag som regional musikproducent, skulle därmed bli kunna tydliggöras till att uttalat prioritera turnéproduktioner med utländska artister och grupper. Rikskonserterns kompetens kan därmed ytterligare höjas genom en fokusering på det internationella kulturutbytet på musikområdet. Detta arbetsområde förutsätter nämligen specialkompetenser som respektive länsmusikorganisation och orkesterinstitution näppeligen kan bygga upp var och en för sig.

Sittande utredningen föreslår överväga förtydliganden av Rikskonserterns uppdrag så att detta, utöver ansvar för planering och genomförande av internationella projekt inklusive musikexport, exponering av Sverige-bilder, övergripande kulturutbyten m m, prioriterar framtagande av turnéproduktioner med utländska artister och grupper. Att Rikskonserter samtidigt förutsätts föra en löpande dialog med länsmusikorganisationer, arrangerande musikföreningar och andra aktörer för att säkerställa att man levererar ett balanserat och avsättningsbart turnéutbud är en självklarhet.

DE LOKALA ARRANGÖRERNAS BETYDELSE

När ekonomiska bidrag till kulturarrangemang utanför institutionerna föreslogs 1972²¹ noterades att "framträdanden för publik är vanligen förknippade med vissa kostnader för arrangören" och att ett ekonomiskt bidrag behövs för att sådana framträdanden skall komma till stånd. Utredningens uttalade mening var i det sammanhanget att stödet skulle utgå till den arrangerande parten vilket motiverades med att man ville stimulera föreningar, organisationer och andra sammanslutningar att efterfråga kulturprogram och att detta kan ske genom att stärka deras ekonomiska möjligheter att köpa kulturprogram. Sådant arrangemangsbidrag borde, enligt utredningen, vara tillgängligt för studieförbund och länsbildningsförbund men också till föreningar och organisationer som inte är medlemmar av dessa. Utredningen förutsatte att en samordning mellan å ena sidan verksamhet finansierad med arrangemangsbidrag och å andra sidan Riksteatern, Rikskonserterns och Riksutställningars verksamhet enär statsbidrag inte bör betalas ut från mer än en part. Däremot bör arrangemangsbidrag kunna tas i anspråk för engagerande av grupper och artister vars program producerats av någon av dessa riksorganisationer enär generella bidrag av arrangemangsbidragets typ inte lämpar sig för produktionstekniskt komplicerade delar som bör hanteras av nämnda organisationer.

Sambandet mellan det producerande och det arrangerande ledet i musiklivet var sålunda klart redan 1972. Obalansen mellan de ekonomiska resurserna som tillhandahålls från staten mellan de två leden är dock inte bara bestående utan ökande.

Som nämnts tidigare kan föreningar med offentlig och kontinuerlig konsertverksamhet söka arrangörsstöd inom ramen för vad som anges i förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper. Statens kulturråds anvisningar för bidraget var tidigare att det avsåg arrangörer med en offentlig och kontinuerlig konsertverksamhet. Enligt praxis har detta utestängt festivalarrangörer från bidraget. Nyligen har i anvisningarna tillfogats att "festivaler med enbart lokal verksamhet kan inte få bidrag". Detta uppfattas som att festivaler med mer än enbart lokal verksamhet numera kan beviljas bidrag, ex vis till delades Re: Orient 525 000 kronor i bidrag för verksamhetsåret 2008.

Bidraget till arrangerande musikföreningar är relativt obetydligt i kronor räknat även om det

²¹ SOU 1972:66 Ny kulturpolitik, sid 369

procentuellt ökat under senare år. Samtidigt införs förändringar av anvisningarna så att bidraget omfattar alltmer verksamhet. Att även konsertverksamhet med utländska artister omfattas av bidraget innebär att utrymmet för svenska professionella frilansmusiker på den arbetsmarknad som utgörs av de arrangerande musikföreningarna reduceras. Att festivaler nu uttalat också omfattas av bidraget reducerar ytterligare förutsättningarna för de lokala arrangörernas kontinuerliga verksamhet. Parallellt med dessa förändringar utvecklas länsmusikorganisationernas producerande kapacitet. Om de lokala arrangörerna inte tillförs nya ekonomiska resurser kommer det att saknas en framtida marknad för regionalt och nationellt producerade turnéer eftersom kriterierna för nyttjande befintligt bidrag vidgas och omfattar allt mer verksamheter.

Att riksdag, regering, Statens kulturråd m fl återkommande över åren uppmärksammat att "utomordentligt många verksamheter i det lokala kulturlivet för sin framgång - och ibland rent av för sin överlevnad - främst kan tacka de eldsjälur, som på egen hand eller tillsammans med andra engagerar sig för kulturen" har inte omsatts i förd politik. Ej heller det faktum att en kraftfull utbyggnad av det statliga stödet till arrangerande föreningar och motsvarande innebär inte bara en betydligt högre utväxling per investerad krona i form av konsertverksamhet utan också att villkor och förutsättningar för svenska musiker och artister avsevärt förbättras.

Det senare uppmärksammas naturligtvis också av musikerna själva. Ex vis noterar Ale Möller i ansökan om s k gruppstöd²² 2006 att "från vårt perspektiv upplever vi det som att bokningssituationen har hårdnat i landet. Det är svårt att hålla rimliga gagenivåer och vi upplever snarare minskande ersättningar i den turnerande verksamheten. Intrycket är att bidrag.....de senaste åren reducerats kraftigt.

Även Rikskonserter noterar att de lokala arrangörerna är en förutsättning för levande musikliv. Direktör Björn W Stålné uttalade nyligen att "Arrangörerna inom alla musikområden spelar en avgörande roll för att vi ska kunna göra publiken och medborgarna i hela landet delaktiga i ett rikt och mångfaldigt utbud med levande musik. Därför är det viktigt att Kulturutredningen i sitt arbete särskilt beaktar konsertarrangörernas roll."

I takt med att de producerande uppdragen till statliga och regionala organisationer tydliggörs och kapaciteten genom utvecklade arbetsformer förbättras ar dock situationen på den arrangerande nivån inte längre hållbar och radikala åtgärder omedelbart påkallade.

Sittande utredning uppmanas sålunda att, för att säkra musiklivets framtida överlevnad, kraftfullt genomdriva en utbyggnad av arrangörsstödet till musikföreningar och andra lokala aktörer utanför de offentliga institutionernas hägn. En rimlig bedömning är att arrangörsstödet måste tillföras nya anslag i en sådan omfattning att det ökar under de närmaste tre åren till ett årligt bidrag på 100 miljoner kr. Arrangörsstödet skulle därmed uppgå till ungefär en tredjedel av det statliga stödet till länsmusikorganisationerna eller en femtedel av det sammanlagda statliga stödet till länsmusikorganisationerna och de regionala orkesterinstitutionerna.

²² Enligt förordningen (1974:452) om statsbidrag till teater-, dans- och musikverksamhet i mindre ensembler och fria grupper